

Бурняшова Владислава Віталіївна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник – д.ю.н., професор Наливайко Л.Р.

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї І СУСПІЛЬСТВІ ТА БОРОТЬБА З НИМ

Сучасний етап державотворення України переживає бурхливі зміни і реформування, що обумовлено євроінтеграційними процесами поряд з цим цей процес суттєво ускладнюється через військовий конфлікт на Сході країни. Також зміни проходять у самому суспільстві, з'являється все більше розбіжностей і суперечностей, що породжує агресію, яка проявляється у вигляді насильства, тому існує необхідність запобігання цьому явищу, оскільки такий процес має тенденцію зростання, що пов'язане із економічним становищем держави, незахищеністю населення, ігноруванням з боку державних органів, соціальним становищем особи, військового конфлікту, з певними складнощами щодо внутрішньо переміщених осіб, узагальнюючи, можна сказати із напруженням настрою суспільства і країни в цілому. Тому гостро постає проблема захисту від насильства і його запобігання в майбутньому.

Актуальність даної теми зумовлена потребами суспільства, оскільки існує тенденція зростання насилля, неможливості встановити і підрахувати скільки людей піддавалися насильству в сім'ї, в колективі, в суспільстві, тому що мало хто готовий говорити про це відкрито. Також тим, що насильство може торкнутися будь-якої особи – чоловіка, жінки, дитини у будь-якому віці і з будь-яким статусом. Також існує необхідність розуміння, що насилля включає в себе не тільки фізичний прояв, а ще психологічний, сексуальний та економічний.

Дослідженням цієї теми займалася В. Лутковська, яка стверджує, що існує необхідність більшого вивчення проблематики насильства і вдосконалення методів захисту від нього. Дослідженням кримінологічної характеристики потерпілих від насильницьких злочинів займається Б. Головкін, зазначаючи, що більшість насильницьких дій вчиняються у стані алкогольного сп'яніння, безробітними, під впливом сильних емоцій. Класифікуючи причини, що обумовлюють насилля, Сванідзе аналізує практику Європейського суду щодо насилля. Г. Горбова, В. Галуцько, С. Татуєва розкривають сутність насилля та необхідність вдосконалення законодавства.

Сім'я – це перша ланка суспільства, яка впливає на людину і в подальшому супроводжує протягом усього життя. Сім'я – це той інститут, який потребує державного захисту, а в деяких випадках і законного контролю. Проблема насилля сім'ї – це проблема не тільки тієї сім'ї, де воно відбувається, а й усієї держави в цілому, оскільки насилля в сім'ї часто є проблемою розвитку злочинності, психічних відхилень та і взагалі нездорового суспільства.

Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» визначено, що будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю.

Насильство в Україні є досить поширеним явищем і більшість осіб з ним стикалися в якості свідка або жертви. Найчастіше жертвами стають жінки та діти, що зумовлено їх незахищеністю, проте існують випадки, коли від насилля потерпають чоловіки. Однією із найважливіших проблем у боротьбі або застереженні домашнього насилля є те що, в Україні воно є латентним явищем і статистика не відображає повною мірою масштабів сімейного насилля. Це зумовлено тим, що більшість жертв домашнього насилля бояться розголосу, побоюючись осуду суспільства, бездіяльності правоохоронних органів та вірогідності зазнати насилля у більш жорстокій формі. Проте, на нашу думку, жертви домашнього насилля не звертаються за допомогою до правоохоронних органів через те, що наше законодавство передбачає відповідальність тільки у тих випадках, коли до особи вчиняються такі діяння, які підпадають під кваліфікацію статей Кримінального кодексу України. У Цивільному чи Адміністративному кодексах відсутня стаття, яка б передбачала, що насилля в сім'ї є суспільно небезпечним наслідком. Тому існує необхідність внесення доповнень у кодекси та змін у Закон України «Про попередження насильства в сім'ї».

Ще однією із причин збільшення насилля є збройний конфлікт в Україні, який породжує збільшення прояву гендерного насилля. Особливо збільшується прояв сексуального насилля і врегулювати це питання досить важко, оскільки особам, що були піддані такому насиллю, найчастіше ще й погрожують або вони просто не звертаються за допомогою у відповідні органи. Таким чином, зазнають подвійної дискримінації. Наслідки військового конфлікту відчуваються по всій країні і насилля проявляється ще з більшим розмахом.

На нашу думку, прояв домашнього насилля в Україні – це один із проявів менталітету і певних вікових звичаїв, адже зазвичай головою родини визнається чоловік, а отже, жінка повинна йому підкорюватися, проте якщо це могло існувати у минулих століттях, то у сучасному суспільстві таке явище взагалі не допустимо. Рівність між чоловіком і жінкою повинна існувати у будь-якій сфері життя, що є конституційно закріпленими нормами, тому будь-яке знущення чи домінування чоловіка над жінкою порушує найперше рівність, повагу до гідності, особисту недоторканність та і взагалі вільний розвиток особистості. Тому тут постає питання про те, що державі необхідно боротися з цим явищем, звичайно, вона не може втручатися в особисте життя людини (стаття 29 Конституції України), проте повинна забезпечити особу, що потерпає від насилля, належним захистом, тобто захищати від насилля на початковому етапі, а не коли воно переростає у важкі випадки, що супроводжуються побиттям чи смертю особи, а для цього необхідно вдосконалити кримінальне законодавство, запровадити норму, яка б регулювала саме прояв

домашнього насилля, що перетинає мінімальну межу.

Ще одним із аспектів, що потребує більш досконалого врегулювання, є економічне насилля. Згідно із Законом України «Про попередження насильства в сім'ї», економічним насильством в сім'ї є умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я. Проте це визначення є недосконалим, адже у більшості випадків існують такі випадки, коли жінка не працює і є повністю фінансово залежною від чоловіка. І в таких випадках жінка взагалі може зазнавати утисків, оскільки у неї відсутня можливість себе фінансово забезпечувати, отже вона повністю знаходиться під владою чоловіка. В чинному законодавстві немає відповідного положення, яке б могло регулювати саме такі випадки.

Звичайно, Україна певним чином намагається запобігти прояву домашнього насилля, насилля над жінками, але воно є не дуже ефективним. На нашу думку, для запобігання даного явища потрібно використовувати сукупність прийомів, способів та заборон. Найперше необхідно підвищувати рівень правової обізнаності у населення, необхідно навчати дівчат, жінок та і чоловік тому, що насилля в сім'ї це проблема і з нею необхідно боротися. Змінити думку про те, що насилля в сім'ї це нормальне явище і з ним живе більшість сімей. Також потрібно створити компетентний орган, який би займався вирішенням питань, які виникають у цій сфері. Визначити спеціальні методи захисту жертв, що зазнали насилля. Законодавство, що регулює цю сферу, повинно відповідати міжнародним стандартам. На нашу думку, найголовнішим є побудова довіри до держави і впевненість у тому, що винний понесе покарання, що порушені права будуть відновлені і людина зможе змінити своє життя, що їй не потрібно буде боятися за своє життя чи здоров'я.

Підсумовуючи можна зазначити, що прояву насилля в будь-якій його формі необхідно запобігати. Необхідно розуміти, що демократичне суспільство будується на рівних правах між чоловіком і жінкою, заперечує існування патріархату чи матріархату. Що проблема насилля в сім'ї – це не тільки проблема конкретної родини, а й всього суспільства, і його розвиток, і відповідно, розвиток демократичної, правової держави можливий лише, коли воно здорове.

1. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 20 грудня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 10. Ст.70.

2. Руднева О.М., Голіна В.В., Гуторова Н.О., Христова Г.О., Вовк Д.О. *Насильство в сім'ї*. Коментар. *Гендерне законодавство: Порівняльний аналіз та коментарі*. Київ: Заповіт, 2005.

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби із цим явищами. Київ, 2016.